



Det i EU-retten fastsatte forbud mod at efterleve de sekundære sanktioner, som er truffet af USA over for Iran, kan påberåbes under en civil retssag.

Selv om dette forbud gælder, selv når der ikke foreligger nogen anmodning eller noget specifikt påbud fra en administrativ eller retslig myndighed i USA, må det imidlertid ikke være i strid med den frihed til at oprette og drive egen virksomhed, som en af forbuddet omfattet person har, ved at påføre denne person uforholdsmæssige økonomiske tab.

Bank Melli Iran (herefter »BMI«) er en iransk bank, der ejes af den iranske stat, og som har en filial i Tyskland. Banken havde med henblik på levering af telekommunikationstjenester, der skulle gøre det muligt for den at udøve sin erhvervs-mæssige virksomhed, indgået flere kontrakter med Telekom, der er et datterselskab af Deutsche Telekom AG, hvis hjemsted er beliggende i Tyskland, og som realiserer ca. halvdelen af sin omsætning gennem virksomhed i USA. I 2018 trådte USA tilbage fra den atomaftale med Iran, der var blevet undertegnet i 2015, og som havde til formål at kontrollere Irans atomprogram og ophæve de økonomiske sanktioner mod Iran. Som følge af denne tilbagetræden pålagde USA i medfør af Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012 (lov af 2012 om frihed og bekæmpelse af spredning i Iran) på ny sanktioner over for Iran og over for personer opført på en liste¹, herunder BMI. Siden denne dato har det igen været forbudt for enhver person at opretholde forretningsforbindelser uden for USA's område med personer, der er opført på denne liste.

Som følge af denne beslutning vedtog Unionen delegeret forordning 2018/1100² om ændring af bilaget til forordning nr. 2271/96³, således at det omfatter lov af 2012 om frihed og bekæmpelse af spredning i Iran. Den forbyder navnlig de berørte personer at efterleve de love, der er omhandlet i bilaget hertil, eller de foranstaltninger, der følger heraf (artikel 5, stk. 1), medmindre de har en bemyndigelse til at fravige dem, som Europa-Kommissionen kan indrømme dem, dersom manglende efterlevelse af disse udenlandske lovgivninger ville være til væsentlig skade for interesserne hos de personer, der er omfattet af forordningen, eller for Unionens interesser (artikel 5, stk. 2).

Idet tysk ret fastsætter, at »[e]n retshandel, der er i strid med et lovfæstet forbud, er ugyldig, medmindre andet følger af loven«⁴, og idet Telekom fra og med 2018 og inden deres udløb havde opsagt samtlige kontrakter med BMI uden udtrykkelig begrundelse og uden bemyndigelse fra Kommissionen, anfægtede BMI opsigelsen af de nævnte kontrakter ved de tyske domstole. Retten i første instans pålagde Telekom at opfylde de pågældende kontrakter indtil udløbet af de ordinære opsigelsesfrister. Den ordinære opsigelse af de nævnte kontrakter blev derimod anset for at være i

¹ Specially Designated Nationals and Blocked Persons List (liste over udtrykkeligt udpegede nationale statsborgere og personer, hvis aktiver blokeres, herefter »SDN-listen«).

² Kommissionens delegerede forordning (EU) 2018/1100 af 6.6.2018 om ændring af Rådets forordning (EF) nr. 2271/96 om beskyttelse mod virkningerne af den eksteritoriale anvendelse af lovgivning vedtaget af et tredjeland og af foranstaltninger, som er baseret herpå eller er en følge heraf (EUT 2018, L 199 I, s. 1).

³ Rådets forordning (EF) nr. 2271/96 af 22.11.1996 om beskyttelse mod virkningerne af den eksteritoriale anvendelse af lovgivning vedtaget af et tredjeland og af foranstaltninger, som er baseret herpå eller er en følge heraf (EFT 1996, L 309, s. 1, berigtiget i EUT 2019, L 71, s. 30), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 37/2014 af 15.1.2014 om ændring af visse forordninger vedrørende den fælles handelspolitik for så vidt angår procedurerne for vedtagelse af visse foranstaltninger (EUT 2014, L 18, s. 1) og ved Kommissionens delegerede forordning (EU) 2018/1100 (herefter »forordningen«).

⁴ § 134 i Bürgerliches Gesetzbuch (borgerlig lovbog).

overensstemmelse med forordningens artikel 5. BMI iværksatte derfor appel for Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (den regionale ret i første instans i Hamburg, Tyskland), der indgav en anmodning om præjudiciel afgørelse til Domstolen, idet den anmodede sidstnævnte om en fortolkning af forordningens artikel 5, stk. 1, i lyset navnlig af artikel 16 og 52 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og den bemyndigelsesmekanisme, som er fastsat i forordningens artikel 5, stk. 2.

Domstolens bemærkninger

Idet Domstolen (Store Afdeling) var af den opfattelse, at forordningens artikel 5, stk. 1, er formuleret bredt, fastslog den for det første, at forbuddet mod at efterleve de bestemmelser eller forbud, der er fastsat i bestemte love, som et tredjeland har vedtaget i strid med folkeretten, finder anvendelse, selv når der ikke foreligger nogen anmodning eller noget specifikt påbud fra en administrativ eller retslig myndighed, hvorved det tilstræbes at sikre overholdelsen heraf. Ifølge Domstolen bekræftes denne fortolkning af formålene med forordningen, hvorved det bl.a. tilsigtes at beskytte det etablerede retssystem og Unionens interesser generelt med henblik på i videst muligt omfang at opfylde målsætningen om fri bevægelighed for kapital mellem medlemsstaterne og tredjelande samt at beskytte de berørte personers interesser. Domstolen bemærkede nemlig, at forordningen – henset til den trussel om retlige konsekvenser, som en sådan lov medfører for de personer, som sådanne bestemmelser eller forbud i princippet finder anvendelse på – ikke ville være egnet til at imødegå virkningerne af en sådan lov, såfremt det i forordningens artikel 5, stk. 1, fastsatte forbud var betinget af, at en udenlandsk administrativ eller retslig myndighed vedtager påbud.

For det andet fastslog Domstolen, at forbuddet i artikel 5, stk. 1, er formuleret i klare, præcise og ubetingede vendinger, således at det kunne påberåbes under en civil retssag som i den foreliggende sag. Domstolen bekræftede dernæst, at en person, der er omhandlet i forordningen, og som ikke råder over en af Kommissionen tildelt bemyndigelse, i henhold til nævnte artikel 5, stk. 1, kan opsig kontrakterne med en person, der er opført på SDN-listen, uden at begrunde denne opsigelse. Inden for rammerne af en civil retssag vedrørende en hævdet overtrædelse af det i forordningen fastsatte forbud påhviler det imidlertid den person, der er adressat for det nævnte forbud, i tilstrækkelig grad at godtgøre, at formålet med den pågældendes adfærd – i det foreliggende tilfælde opsigelse af en række sammenhængende kontrakter – ikke var at efterleve den i forordningen omhandlede amerikanske lov, når dette synes at være tilfældet ved første øjekast.

I den foreliggende sag bemærkede Domstolen, at en part, der gør gældende, at en retshandel er ugyldig som følge af overtrædelsen af et lovfæstet forbud såsom det, der er fastsat i forordningens artikel 5, stk. 1, i henhold til tysk ret kan påberåbe sig denne ugyldighed under en retssag. Domstolen fastslog imidlertid, at i dette tilfælde bæres hele bevisbyrden i henhold til tysk ret af den person, der har påberåbt sig den nævnte overtrædelse af forordningens artikel 5, skønt de pågældende beviser normalt ikke er tilgængelige for denne person, hvilket gør det vanskeligt for den pådømmende retsinstans at fastslå en overtrædelse af det forbud, der er fastsat i forordningens artikel 5, stk. 1, og dermed underminerer dette forbuds effektivitet.

Endelig fastslog Domstolen for det tredje og sidste, at forordningens artikel 5 og 9⁵, sammenholdt med chartrets artikel 16 og 52, ikke er til hinder for, at en kontraktopsigelse annulleres, forudsat at denne annullation ikke medfører uforholdsmæssige virkninger, navnlig økonomiske, for den berørte person. I den foreliggende sag forholdt det sig således, at hvis der ikke forelå nogen bemyndigelse som omhandlet i forordningens artikel 5, stk. 2, ville den pågældende opsigelse skulle annulleres i henhold til tysk ret, såfremt den viste sig at være i strid med forordningens artikel 5, stk. 1. Når en sådan annullation kan medføre en begrænsning af friheden til at oprette og drive egen virksomhed, kan den imidlertid kun foretages under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i chartrets artikel 52, stk. 1.

⁵ Artikel 9 bestemmer, at »[h]ver medlemsstat fastsætter de sanktioner, der skal pålægges i tilfælde af overtrædelse af relevante bestemmelser i denne forordning. Sådanne sanktioner skal være effektive, forholdsmæssige og afskrækkende«.

Hvad i denne henseende navnlig angår betingelsen om iagttagelse af det væsentligste indhold i den frihed til at oprette og drive egen virksomhed, der er sikret i chartrets artikel 16, fastslog Domstolen, at en annullation af opsigelsen af de mellem BMI og Telekom indgåede kontrakter ikke ville bevirke, at sidstnævnte ville fratages muligheden for generelt at gøre sine interesser gældende inden for rammerne af et kontraktforhold, men snarere at begrænse denne mulighed. Den begrænsning af friheden til at oprette og drive egen virksomhed, der følger af en eventuel annullation af en kontraktopsigelse, som er i strid med det i forordningens artikel 5, stk. 1, fastsatte forbud, synes i øvrigt principielt at være nødvendig for at imødegå virkningerne af den pågældende udenlandske lovgivning og således beskytte det etablerede retssystem og Unionens interesser generelt.

Domstolen opfordrede derfor den forelæggende ret til – inden for rammerne af efterprøvelsen af forholdsmæssigheden af begrænsningen af Telekoms frihed til at oprette og drive egen virksomhed – at foretage en afvejning mellem på den ene side den forfølgelse af forordningens formål, der tjenes ved annullationen af den nævnte kontraktopsigelse, som er i strid med forbuddet i denne forordnings artikel 5, stk. 1, og på den anden side sandsynligheden for, at dette selskab udsættes for økonomiske tab, samt omfanget heraf i tilfælde af, at selskabet ikke bringer sit forretningsforhold til BMI til ophør. Tilsvarende var den omstændighed, at Telekom – med forbehold for en efterprøvelse heraf – ikke havde indgivet en anmodning til Kommissionen om dispensation fra forbuddet i forordningens artikel 5, stk. 1, ifølge Domstolen ligeledes relevant i forbindelse med den nævnte proportionalitetsprøvelse.

BEMÆRKNING: Gennem en præjudiciel forelæggelse kan retterne i medlemsstaterne i forbindelse med retssager, der verserer for dem, forelægge Domstolen spørgsmål vedrørende fortolkningen af EU-retten eller gyldigheden af en EU-retsakt. Domstolen træffer ikke afgørelse i den nationale retstvist. Det tilkommer den nationale ret at afgøre sagen i overensstemmelse med Domstolens afgørelse, der på tilsvarende måde er bindende for andre nationale retter i sager vedrørende en tilsvarende problemstilling.

Dette er et ikke-officielt dokument til mediernes brug og forpligter ikke Domstolen.

[Dommen](#) offentliggøres på webstedet CURIA på afsigelsesdagen.

Kontakt i Kontoret for Presse og Information: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Billeder fra domsafsigelsen er tilgængelige via »[Europe by Satellite](#)« ☐ ☎ (+32) 2 2964106